

Blade af min Dagbog

I

Raphaels Begravelse

– Det var Fredagen den 18 October 1833 jeg første Gang kom til Rom. Min Lykkestjerne vilde, at jeg skulde indtræffe paa denne Dag, for at være tilstede ved den store Maler, *Raphaels* Begravelse. Det klinger som et Spøg, men Sandhed er det! Fire Timer efter min Ankomst skulde han bisættes i Kirken *Santa Maria della rotunda (Pantheon)*. Sagen forholdt sig saaledes: paa Academie Sanct Lucca opbevaredes en Hjerneskal, der udgaves for Raphaels og længe havde staaet i stor Anseelse hos Phrænologerne; imidlertid opstod nogen Tvivl om dens Ægthed, og for at blive vis i Sagen, lod man, efter pavelig Tilladelse, Graven aabne; Hjerneskillen var falsk, Raphael laae heel og holden, Hovedet manglede slet ikke. Den romerske Maler Camuccini fik Eneret til at male Gravstedet. Den berømte Horace Vernet vidste det ikke, og da han var der, tog han Blyanten, for at ridse sig det af. Een af det pavelige Politie forbød ham det, han blev forundret, men svarede ganske roligt: »efter Hukommelsen tør man dog hjemme gjøre sig en Erindring derom?« Derimod kunde intet svares. Fra 12 om Middagen til 6 om Aftenen malede han sig nu et smukt lignende Oliemalerie, lod derpaa en Plade gjøre for at have Aftryk deraf, men den blev lagt under Beslag; han skrev nu et heftigt Brev til Politiet, »at han før 24 Timer vare omme, forlangte Pladen tilbage, da Kunsten ikke, som Salt og Tobak kunde bringes under Monopol!« – Han fik den ogsaa, men brød den midt over og sendte, med et lidenskabeligt Brev, Stykkerne til Camuccini. Han vilde ikke til hans Skade benytte sig af sit Arbeide! Camuccini satte igjen Pladen godt sammen, skrev et venligt Brev tilbage med den og opgav ganske at udgive sin Tegning, og nu fik Enhver Lov at skizzere sig Graven, saa meget de vilde. Paa Veien derhen falbød man Kobberstik med den u dødelige Raphael, det var et Skelet, der laae i en aaben Nische; paa enkelte stode ovenover hans skjønne Portræt, saaledes, som han saae ud, da han levede.

Ved Solens Nedgang, da alle Klokker ringede til »Ave Maria,« strømmede Romerne og de Fremmede til Kirken, hvor man indlodes efter at have foreviist Billet. Under den høie Kuppelhvælving straaede tusinde Lamper, rundt om var Alt beklædt med Sort. Den tause Menneskevrimmel, Røgelsedampen, Alt virkede forunderligt ind paa mig. Foran Alteret, under hvilket Raphael igjen skulde nedlægges, stod paa en sort Forhøining den aabne Mahogni-Kiste, som gjemte Kunstnerens hellige Støv; et stort gyldent Klæde hang hen over den. Pavelige Schweitser-Soldater, i en Dragt fra Middelalderen, stode rundt om med store Hellebarder. Cardinaler, Præster og Academiets Professorer dannede en halv Kreds om Kisten, medens et usynligt Chor istemte Misereret. Folket bøiede sig til Jorden, en Helgen var Kunstneren dem. – Efterretning om hvad Tid og hvorfor Graven anden Gang var aabnet, oplæstes og nedlagdes derpaa i Kisten, Laaget blev sat paa og forskjellige af de første Mænd

i Rom paatrykkede deres Segl. Kisten blev derpaa under høitidelig Musik og Sang sat ind i Graven under Alteret, nær ved hvor *Hannibal Carracci* hviler.
(Fortsættes.)

II

Thorvaldsen

– Ved *Raphaels* Begravelse saae jeg første Gang *Thorvaldsen*, han gik i Processionen med et stort Voxlys i Haanden. Dagen efter besøgte jeg ham i hans Bopæl i *via sistina*, han havde alt hørt, at jeg var indtruffet, og som en ældre gammel Ven tog han med udbredte Arme imod mig. Dag for Dag under mit lidt over fire Maaneders lange Ophold i Rom blev han mig større som Kunstner, kjærere som Menneske. Sine Værelser har han smykket med en riig Samling af nulevende Mesteres Arbeider; den voxer daglig, idet han af næsten hver ung Kunstner kjøber et eller andet Malerie. »Naar jeg dør,« sagde han, »skal Danmark arve alle disse Stykker!« –

En stor, herlig Gave, Thorvaldsen værdig! Gid den kun, i sin Tid, maatte slippe vel ud af de pavelige Hænder! »Nu skal De see hvad jeg for min egen Fornøielse arbeider paa!« sagde han en Dag og førte mig ind i et lille Sideværelse, hvor »Natten« i Marmor og smukke Gypsafstøbninger stode opstillede mellem hverandre, men foran stod et nyt, halv fuldført Stykke til Erindring om Raphael. Vistnok eet af Thorvaldsens skjønneste Basreliefs: *Raphael*, ungdommelig skøn, sidder paa Ruinerne af omstyrtede Søiler og Capitæler, hvor Gratier og Harmonien ere hugne i Stenen; han tegner efter Naturen, Kjærlighed holder Tavlen for ham, men rækker ham tillige Valmuen, som billedlig Hentydning paa hans tidlige Død. Kunstens Genius, med en brændende Fakkell, seer veemodig paa ham, medens *Seieren* holder sin Krands over hans Hoved. Det Hele er saa poetisk tænkt, saa mesterligt udført, at den, som saae det, aldrig kan forglemme Totalindtrykket.

Thorvaldsen har forskjellige Ateliers og paa forskjellige Stæder i Byen; til eet af de mindre paa Piazza barbarina kommer man gjennem en lille Have, der er et Vildnis af Maanedersroser; de blomstrede hele Vinteren; herinde saae jeg hans aandig lette »Psyche« og den deilige Marmorstatue af *Byron*; han sidder med en Bog i Haanden, Kappen hænger løst over Skuldren, Foden hviler paa en afbrudt Søile-Capitæl og ved hans Side ligger Dødningshovedet. Jeg talte med Englændere, der personligt havde kjendt Byron, og de vare henrykte over den skønne Liighed i Blik og Udtryk.

Vor Landsmand *Bødcher* i Rom fortalte mig om den forrige Paves Besøg hos Thorvaldsen; det var just paa St. Lucas-Dag han kjørte til hans Atelier, men da han ikke havde mældt sig og det var Fstedag, var her lukket. Hans Hellighed maatte da vente ved Døren, til Nøglerne bleve hentede; Thorvaldsen var derimod ikke at finde. Endelig traf en ung Kunstner ham, og som han gik og stod, i den gamle blaa Frakke, med lidt Leer paa Ærmet, store Skoe paa Fødderne, kom nu den gamle Thorvaldsen; efter Landets Skik vilde han knæle for den hellige Fader, men denne tillod det ikke, og da han havde seet hans Arbeider, underholdt han sig endnu længe med ham ved Vognen, medens hele Pladsen var opfyldt af knælende

Romere. Thorvaldsen bøiede sig dybt ved Afskeden, og Paven gav ham Velsignelsen og Korsets Tegn, en Ære, der satte den fremmede Protestant i et ikke ringe Lys hos den lavere Classe. –

Det nyeste Basrelief af Thorvaldsen, som jeg i Slutningen af Marts 1834 saae ham fuldende, er hans *Nemesis*; hun flyver frem paa sin rullende Vogn, Himmeltegnene bue sig over hende, nærmest er Vægten. To Genier, den straffende med Sværdet og den belønnende med Blomster og Frugter, følge efter.

»*Danimarka*, siger Italieneren, er det Land, Thorvaldsen er fra!« Paa hiin Side Alperne skriver vort Lands Geographie sig næsten alene fra ham. –

Aldrig vil jeg glemme hans store Mildhed og Kjærlighed mod mig, vore Samtaler og hans Opmuntring og Trøst. Hos Fru von *Gothen* havde han i en Kreds af Landsmænd hørt mig læse mit Digt *Agnete og Havmanden*; det tiltalte ham meget, og han kom nogle Aftener efter hjem til mig selv, for endnu engang at høre det, og forærede mig derpaa til Erindring om hiin Aften Conturerne til tredive af sine smukke Basreliefs.

Da jeg ved min Afreise fra Rom sagde ham Farvel, var han noget syg, men han talte kjærligt om Danmark og dets Skjønhed, som han først i en ældre Alder, da han kom hjem til os, lærte at kjende, thi som ungt Menneske kom han ikke noget omkring. I min Stambog skrev han: Lev tilfreds og lykkelig og tænk undertiden paa Deres Ven.

Rom, d. 31te Marts 1834.

Thorvaldsen.

Han kyssede mig kjærligt og meente at vi nok engang endnu mødtes i denne Verden. »I Danmark?« spurgte jeg. »Der,« gjentog han, »eller i det smukke Italien!«

(Fortsættes.)

III

En Spadseretur gennem Posilip-Grotten ved Neapel

Gjennem *villa reale*, den offentlige Promenade i Neapel, hvor Træer og Hækker stode sommergrønne, skjøndt det var de første Dage af Marts, gik jeg for at besøge *Virgils Grav*, som jeg vidste fandtes foran *Posilip-Grotten*; i lange Brændinger, uendelig blaae og klare, skyllede Havet op mod den inddæmmede Grund; Fiskere, formede som Athleter, muskelstærke og brune, droge deres Baade op paa Sandet; en hvidgraa Røgstøtte hævede sig fra Vesuv, medens hele Bjergkysten fra Portici til Sorrent stod med et sælsomt Farvespil af Blaas og Lilla; Capri syntes en blegblaa Sky, der svømmede paa Havet. – Fra *villa reale* træder man igjen ud paa Gaden, der synes at lukkes ved den Bjergryg, som her skiller Neapel fra Byen Posilip. En Flok halvnøgne Drengene omringede mig og spurgte om jeg vilde see »Virgils Grav.« – »Den store, udødelige Digter Virgil,« raabte En af de Mindste, og jeg valgte ham til min Fører. – Som en Forlængelse af Gaden strækker sig gennem Bjerget den vist en Miglie lange Posilip-Grotte, der i Oldtiden er hulet gennem den skjøre Sandsteen, og

saaledes danner en kort og beqvem Landevei mellem Neapel og de paa den anden Side af Bjerget liggende Byer. Til Venstre foran Grotten staaer Monumentet for Virgil; Indskriften siger, at han er jordet her ovenover i Fjeldvæggen. – Tæt ved Veien, hvor Folket tumler sig, er Digteren jordet. Nu grændser Neapels Gade tæt til Monumentet, og i den skjøre Sandsteensklippe er udskaaret Hvælvinger til at opbevare Vinen i; den Dødes Grav er draget ind i Livet, som hans Udødeligheds Værk gik ud fra.

Min Fører ledte mig igjennem en Sidegade opad Bjerget til Klosteret St. Antonio; her ved den lille Havemuur, der grændser til Klosteret, gjorde vi Holdt. Efter en lang Banken blev Døren aabnet; en gammel rynket Morlil, med bare Been og Haaret løst om Hovedet, førte mig nu over Ærteskokke og Fenocchi til en lille isoleret Klippe ud over Veien; her var det tomme Gravkammer, hvor Digterens Støv havde hvilet. – Kun fire nøgne Vægge, hver med en lille Aabning, hvorigjennem Lyset faldt, var Alt hvad jeg saae; Askeurnen var bragt til Musæet, sagde Konen, og dog udvidede mit Bryst sig, jeg følte en hellig, høitidelig Ærbødighed for Stedet og tænkte paa de Mange, der i Aarhundreder, med lignende Følelser som jeg, havde staaet her; paa dette Sted var det Bocaccio følte sit Digterkald; her var det, han som ungt Menneske brast i Graad, fordi han ikke var Digter; hans Taarer faldt, og Italiens Digterkrone fik nye Ædelstene.

Af en lille smal Trappe, hugget i Klippen, steg jeg nu med en gammel Kone op ovenpaa Gravkammeret; det hele Tag var et duftende Blomsterbed, med et Laurbærtræ i Midten; kun enkelte Blade sad endnu tilbage, jeg købte mig to af disse til en Erindring om Stedet; »det gjør alle Fremmede,« sagde Konen, idet hun tilføiede nok saa aabenhjertigt: »hver 14 Dag kan jeg plante et nyt Træ igjen!« –

Min Guide førte mig igjen ned paa Gaden, hvor laasede Karle laae og stegte Kastannier og spillede Kort, og hvor Tiggermunken stod med sin Blikbøsse og bad om en Gave til Sjælemesse for de Fordømte i Skjærsilden. En Marionetspiller havde reist sit bevægelige Theater tæt op til Virgils Grav; Figurerne sloges lystigt og stødte Træhovederne imod hverandre, medens et ret talrigt Publicum næsten spærrede den ikke brede Gade. Foran mig laae Posilip-Grotten; i en uendelig Fylde hang de tætte Slyngplanter ud over Klippen og det øverste af selve Grotten; det forreste Partie af denne var endnu oplyst af Dagskjæret, men alt som jeg gik dybere ind i den, virkede de antændte Lamper. Udgangen foran mig skinnede som et blaaligt Punkt. – Nat og Dag brænder her Lys, thi som sagt, vistnok en italiensk Miil gaaer denne hvælvede Hal igjennem Bjerget. – Det usikre Lys, Vognene som krydsede hinanden, Ecchoet, Alt havde noget bedøvende. Min Skygge hen ad Jorden blev saa uendelig lang: jeg var nær ved at falde over den. – Nu kom en Flok Geder, hver med en Klokke om Halsen; de syntes ogsaa bedøvede af Larmen og Lyset, knugede sig tæt sammen, brægede og gjorde derved Forvirringen større. Det var som en Vandring til Underverdenen; jeg følte mig ordentlig lidt beklemt om Hjertet, og dog maatte jeg have al min Opmærksomhed samlet. Heste og Vogne fore forbi hverandre, Folk raabte og skreeg, Kudskene smældede med deres Pidske og Pigerne sang; det var en Parodie paa Sphærerne Harmonie.

Endelig var jeg paa den anden Side af Grotten; den laae som et Punkt, som et Musehul paa det store Bjerg bagved mig. Over den saae jeg nu Viinhaver og Lyststeder med høie Pinier og Palmer. Jeg stod i den lille By Posilip, der ligger her, som var det en Forstad til Neapel. – Jeg dreiede om til Venstre, Veien gik gjennem en stor Viinskov; Ranker, tykke

som en Arm, snoede sig op mod Toppen af de høie Træer; jeg kom til en lille Kirke, en Ruin kun, men ved smaa Tilbygninger af en Familie indrettet til Beboelse; to store Grædepile vare plantede udenfor, de grønne Grene dannede Caskader, og nær ved var en lille Have fuld af Ærteskokke; en Griis med kulsort, glindsende Hud, uden Børster, som Svinene ikke kjende til i Italien, stod tøjret til et stort Mandeltræ, der syntes oversaaet med rosenrøde Blomster; en lille Dreng løb i den bare Skjorte, der var gledet ham ned over den brune Skulder; med barnlig blød Udtale spurgte han mig leende, om jeg vilde see Virgils Grav. –

»Der kommer jeg fra, min smukke Dreng!« svarede jeg og tog ham i Haanden. En ret nydelig Kone paa nogle og tyve Aar, Husets Eierinde, hilste mig venligt og lovede mig, paa mit Ønske om en halv Foliette Viin, at jeg skulde faae en, der ikke stod tilbage for Falerner. Hun trak Matten bort, der hang for Indgangen til en lille Rørrhytte, som sluttede sig op til KirkeRuinen og udgjorde dennes Baggrund, thi paa denne Side var Muren aldeles nedrevet. Jeg stod nu i et Slags Kjøkken; midt paa Gulvet var Ildstedet, en neppe en halv Alen høi muret Qvadrat; Rørvæggen, Bjælkerne og Taget glindsede af Røg og Sod; et langt Teppe skjulte det indre Værelse, der dannedes af den egentlige Rest af Kirken; et dunkelt, broget Lysskjær faldt ind igjennem de lange malede Ruder. Hvert Vindue havde sin Helgen indbrændt i Rudeglasset. –

»St. Georg!« sagde Barnet og pegede paa Vinduet over sin lille Seng. – Helgenen kjæmpede med den fæle Drage; det var en Copie efter Dominichino. – I det Samme traadte en lille Dreng ind, min Guide, som havde ført mig til Virgils Grav. Han bragte Moderen sin Gevinst for i Dag, den var ikke ringere end to Carlin.

»Ja Excellenza!¹« sagde Konen, »mine to smaa Børn skaffe ogsaa Brød til Huset og min tredie Lille begynder alt at øve sig i Talemaaden, som de hørte før. Hvad hans Broder og Søster dagligt spørge de Fremmede om, har han opsnapet efter dem, ja nu kan han snart ogsaa føre Folk til Graven og Hundegrotten!«

»Hun har endnu et Barn?« spurgte jeg.

»Ja en smuk en lille Pige,« svarede hun og tog et Brød og Folietten frem, »vil Excellenza have det her, eller ude mellem Pilene? – Mit Pigebarn,« vedblev hun, »er nu med nogle Fremmede ved Agnanosøen, forat vise dem Hundegrotten, hvor eengang Helvedhunden var bunden!«

»Er det Sagnet?« spurgte jeg.

»Ja, i Helvedhundens Stue kunne vore Hunde ikke leve! Min lille Oratio kan følge dem igjen! Det er tæt herved. I Skrænten nede ved Søen er Hulen eller rettere Hullet; der kan ikke være to Mennesker derinde, saa lavt og saa snevert er der. Naar Døren lukkes op, seer der slet ikke mærkværdigt ud, men Biazio som staaer ved Indgangen og fortjener mange blanke Collonati, kommer med sin Hund, gaaer ind i Hullet med den, trykker dens Hoved imod Jorden og saa er det forbi med den, kommer den ikke ud i Vandet og den friske Luft! Jeg har tidt selv seet det. Skal Orazio saa følge med? Excellenza kan naae at komme tilbage før Ave Maria.«

»En anden Dag!« svarede jeg og spurgte nu, om hun var gift.

»Jeg har en smuk Mand, en lystig Mand!« svarede hun, »jeg har jo selv været smuk, og lystig er jeg endnu. Min Pietro har sin egen Baad; hver Dag skyder den over fra Puzzuoli til Bajæ,

1 I Neapel den sædvanlige Titel for enhver velklædt Fremmed.

ogsaa om til Ischia, hvor de Fremmede bruge Badene! Men der er min lille Rosa!« sagde hun, idet et venligt Barn, med smukke kulsorte Øine og nødbrunne Haar, sprang fornøiet ind og viiste et To-Carlinstykke, som de Fremmede, hun havde ført til Agnanosøen, havde givet hende. –

»Rosa!« gjentog Konen for mig, »et smukt Navn og en kjøn Pige! hun faaer sig nok en Mand!« Den Lille loe og skjulte halvt sit Ansigt bag Moderens Arm, men tittede mig dog med de store, spillende Øine ind i Ansigtet. –

Jeg spurgte hvor gammel Rosa var.

»Otte Aar!« svarede Moderen, »ja de første tre Aar maa hun endnu ikke komme med Kjærester. Jeg var 13 Aar, før jeg tænkte paa min Pietro!«

Jeg gav hver af de smaa Børn en halv Carlin, og Vinen var kongeligt betalt, sagde Konen; den ældste Dreng og den lille Pige fulgte mig paa Veien op over Bjerget, for at jeg ikke skulde gaae samme Vei gennem Posilip-Grotten tilbage. Lystigt sladdrende hoppede de ved min Side; de havde forrige Søndag været med Faderen i Puzzuoli, seet Ruinerne af de smukke Templer, som Søen gik op i, og fortalte nu om de mange glindsende Fiske, som Solen skinnede paa, idet de legede over det hvide Marmorgulv i det klare Vand.

Da vi kom ud hvor Viinskoven endte, laae den hele Bugt mellem Bajæ og Puzzuoli foran mig; Havet var saa blaat, saa blaat, Himlen og Bjergene havde hver sin forunderlige Blaahed, det Hele var samme Farve i tre Nuancer: det var som Ordet Kjærlighed udtalt i tre forskjellige Sprog. Ischia ragede høit op over det landfaste Cap Mysenum, hvor en Mængde Seilbaade krydsede; og da jeg nu stæeg høiere op paa Bjerget, hvor Cactus, Aloe og vilde Levkoier voxte frodigt frem tæt ved Stien, laae det Hele, som en deilig Phantasieverden under mig: Cerberus' Hule, Underverdenens Søer, de paradisiske Lande, Alt hvad Virgil og Dante havde besjunget laae mig levende nær; og da jeg nu kom om paa den anden Side af Bjerget og saae det skinnende hvide Neapel, det sorte Vesuv, med sin Røgstøtte, og hele den deilige Bjerg-Formation op til Capri, syntes jeg, det Hele maatte være en Drøm, en sælsom, deilig Drøm, jeg drømte en Sommernat hjemme i Danmark. Rundtom, hvor jeg saae, var uendelig Skjønhed og Naturpragt: og dog er alt kun en Ramme om min udødelige Sjæl, følte jeg, og dobbelt beundrende bøiede mit Hjerte sig for Skaberen.

(Fortsættes.)

Italiensk Musik, Sang og Theatervæsen

I

Naar den Fremmede fra Norden stiger over Alperne, ligger Lombardiet foran ham som en blomstrende Urtegaard, han aander en friskere Luft, føler Sydens muntre Liv virke ind paa sit eget og synger høit med Roerkarlen paa de stille Indsøer: »*bella Italia!*« Han gaaer over Apenninerne! og nu først aabenbarer sig Paradiset med stolte Pinieskove, høie Cypresser og hellige Ruiner. »Her først er Italien!« jubler han lykkelig, og Tanken bliver Begeistring. »Hvor kan der være skjønnere! Hvad kan være herligere!« –

Neapolitaneren har et Ordsprog: »See Neapel og døe.« Følg disse Toner, flyv fra Campagnien over Bjergene! Frygt ikke de giftaandede Sumpe, Dragerne, der bevogte Hesperiens gyldne Æbler; bag Sumpene ligger Phantasien og Skønhedens Land. Den som engang skuede det og derpaa vender tilbage imod Norden, maa føle Bibelens Ord: Hvo som har nydt det himmelske Brød, vil det jordiske ikke smage! Ved *Terracina* betrædes Forjættelsens Land; her grønnes Palmen, her gulne Orangerne, og det stolte, forunderlige blaae Hav vifter Kjølning mod Solens Straaler. Italien er Landet for Skønhedsformer, Farver og – *Toner*. Den deilige Natur, den lette, milde Luft stemmer Sjælen til Sang; Glæden og Smerten hæver sig her paa Tonevinger. Da jeg seilede over *Lago maggiore* hørte jeg første Gang den simple Classes naturlige, skønne Sang; en Deel Fiskere roede en Baad, Aareslagene syntes at scandere den melodieuse Barcarole, de istemte. Hver sang sin Stemme og vidste ved en forunderlig Synken og Stigen med denne at opnaae en frapperende Virkning.

Tonernes Gud har i Vuggen kysset Italiens Børn og aandet de yndige Melodier paa deres Læber. Hvorofte er jeg ikke om Aftenen standset, forat høre de smukke Børnestemmer, som ved Ave Marie sang for det blomstersmykkede Altar paa Gadehjørnet, hvor Lampen brændte for Madonnabilledet. Hvorofte hørte jeg ikke i Rom, i de simple Osterier Bønderne improvisere paa Vers og Melodier; sædvanligt var det da en Vexelsang mellem to, og den forsamlede Mængde istemte som Chor Slutningen af hvert Vers. – En Aften i *Amalfi* hørte jeg Fiskerne, med Koner og Børn, synge deres Aftenpsalme ved Stranden, hvor et Blus brændte og Middelhavet skyllede op i lange blaalige Brændinger: intet Chor i en Opera kunde være smukkere og bedre indstuderet.

II

Hverken Theatret i Paris, eller det mægtige *San Carlo* i Neapel har saaledes imponeret mig ved Storhed, som *La Scala* i Milano, hvor jeg var første Gang i September 1833. – Tilskuerpladsenes store Dybde, de sex Etagers Loger, hver med 46 Loger, blev rigtignok ogsaa ved den utrolige Tomhed dobbelt iøinefaldende. – Jeg fandt neppe meer end eet Menneske til hver Bænk; jeg syntes at være ved en Prøve og ikke ved en offentlig Forestilling. Tætte grønne Silkegardiner vare trukket for Logerne, af hvilke de fleste tilhøre Familier i Milano og ere arvelige; bag ved hver er et lille Værelse, hvor der spises til Aften og tages mod Besøg. Den prægtige, kæmpestore Lysekroner var dog ikke nær tilstrækkelig til godt at oplyse dette store Rum. Over Prosceniet er her, som i Genua, Florents og Rom, et Uhr, med en transparent Skive, saa man altid kan vide hvad Klokken er. Jeg saa den 20 Forestilling af Luigi Riccis Melodram: *I due Sergenti*, i hvilket Begyndelseschoret, hvor Soldaterne spille *Morra*, er høist characteristisk. – Om Decorationernes Fortrinlighed i *Milano* og *Neapel* havde jeg hørt og læst meget, men paa ingen af Stæderne taale de at sammenlignes med de i den store Opera i Paris, hvor Alt synes Natur. Maaden paa hvilken jeg i *La Scala* hørte Recitativerne acompagneres ved nogle faa Strænge-Instrumenter, var mig aldeles uvant og høist trættende; Italienerne selv sladdrede ogsaa høit under disse, og først naar et Chor eller en stor Arie begyndte blev der Taushed. – Da Stykket var givet en Snees Gange paa hinanden, kunde de fleste af Tilhørerne Melodierne, og der blev derfor ofte ganske høit

sjunget med. Sædvanligviis ere de italienske Operaer i to Acter, og mellem disse gives Balletter. Den, jeg her saae, kaldtes: *Giuditta, regina di Francia*; der var Pragt og Stads nok, men det var ogsaa det Hele! Efterat have seet Dands i Paris, vilde den ikke behage mig i Italien; enhver Bevægelse var her saa skarpt afmaalt, at alle de Dandsende syntes Marionetter; mest gik det ud paa at springe, jeg saae ingen Ynde, Alt var utroligt marqueret, jeg maatte lee, og dog var det en høist tragisk Ballet, man gav os. Paa et af de mindre Theatre i Milano hørte jeg den ogsaa her i Kjøbenhavn givne Opera *Landsbysangerinderne*. – Hvert Parti blev fortreffeligt udført og ypperligt sjunget, kun Acompagnementet til Recitativerne var det samme eensformige, utaalelige, som i *La Scala*. –

Da jeg Ugen efter kom til *Genova*, besøgte jeg der det nye Opera »*Carlo Felice*«; det har som *La Scala* sex Rader Loger, men er dog ikke nær saa stort. Genueserne vare meget begejstrede over *Donnizzettis* Opera, »*Elisire d'Amore*.« Det er den franske Text, som vi have i »*Elskovsdrikken*,« men med ny Musik, og denne behagede mig langt bedre end den, jeg kjendte fra Hjemmet. Mellem Acterne fulgte en Ballet: *Il flauto magico*; jeg ventede ogsaa her at finde et bekjendt Sujet, men tog Feil. Alle, som hørte Tryllefløiten, maatte dandse, og da Spillemanden derfor stævnes at møde for Retten, og Raadet skal overtødes om Fløitens Virkninger, maae de Allesammen dandse efter dens Klang, selv de gamle Portraiter paa Væggen hoppe op og ned.

Enhver nok saa lille italiensk By har dog sit Theater; det syntes mig derfor saare characteristisk for *Pisa*, denne hendøende By, at her aldeles ingen Opera var. – »Her sover Alt,« sagde min Vert, »Alt truer med at falde, ligesom vort Kirketaarn.« I *Livorno* fandt jeg det lystigere; her vare hele tre Theatre i Bevægelse, og paa eet af dem gav de »*La fucina di Bergen*,« altsaa et nordisk Sujet, – hvad kunde jeg som Nordbo forlange mere. – (sluttes i næste Nr.)

III

Egentlige Folketheatre saae jeg først i *Rom*; paa eet af disse, *Teatro Pallacorda*, hvor man gav Skuespil og Pantomimer, fandt jeg igjen Harlequin og Pierrot, som jeg kjendte dem fra Casortis Selskab hjemme i Danmark. Stykket, jeg saae, førte følgende Titel: *Arlechino sposo per disperazione, morte per necessita' e confusione del suo padrone*. Langt mere besøgt og yndet var et lille Marionet Theater tæt ved *il corso*; hver Aften spillede her samme Stykke to Gange, Entreen kostede omtrent fire Skilling dansk, hvorfor man fik et Syngestykke og en Ballet. Den bedste af Marionetterne hed Casander: i en Note paa Placaten mældtes formeligt hvilken Rolle han udførte; det var ogsaa en ypperlig Fyr, bevægelig baade i Øine og Fingerspidser; jeg har seet flere Sangere, der ikke presenterede sig saa godt som denne Trædukke. –

I *Paolo e Virginia* var han en komisk Tjener; nu veed man, der er en romersk Sølvmynt, der har Navnet Paolo; her havdes altsaa Leilighed til et Ordspil. I det Øieblik Paolo styrter sig i Vandet for at frelse sin Brud, udstødte Tjeneren et Jammerskriig, over at have mistet sin Paolo. »Hvem giver mig min Paolo igjen!« raabte han til Tilskuerne og strakte Haanden ud: »Giv mig en Paolo igjen!« – det gjorde stormende Lykke. –

I Rom er ingen fast Operatroup eller Ballet-Personale; ved min Ankomst var *Teatro Valle* det Bedste. Et staaende Repertoire var Bellinis *La Sonambula*, Donnizzettis *Orlando furioso* og *Torquato Tasso*; man vexlede altid samme Aften med een Act Opera og een Act Skuespil, sædvanligviis et Stykke af Goldoni eller en Oversættelse af Scribe. Først ved Carnevalets Begyndelse aabnedes alle Theatre, flere Selskaber saa at sige fødtes og fremstode paa denne Tid, fra *Milano* kom Dandsere, fra Neapel og Florents Sangerinder o.s.v. Placater anmældte Navnene paa hver især, og det lige fra *prima donna* til Maskinmester. Den lavere Classe besøgte mest *Teatro Alibert*, den finere Deel tog til *Teatro di Apollo*. – Det første har sine sex Etager, er meget smukt, kun som de fleste romerske Theatre noget skident. En Prøve paa hvilket forunderligt Blandingsgoods, man her fik, vil jeg give ved at citere en Placat til en Forestilling den 15de Januar 1834. *Første Deel*: den 1ste Act af Rossinis: Barberen i Sevilla. *Anden Deel*: Liniedands. *Tredie Deel*: anden Akt af Balletten Zephyr og Flora. *Fjerde Deel*: anden Act af Barberen i Sevilla. *Femte Deel*: Mars og Venus, en Ballet. – Operaen var her meget daarlig, men man betalte ogsaa kun 20 Skilling dansk for en heel Aften og havde da en Plads til een af de første Bænke paa Gulvet. –

Teatro Apollo er nyt, lyst og – reenligt. Det tilhører Hertugen af *Torlonia*. Forsalen er rummelig, har høie Søiler og et hvidt Marmorgulv med en Fontaine, hvor smukke Vandplanter voxer i Basinet. – En stor, bred Trappe fører op til Foyeren; denne er rigtignok kun som et Forværelse imod den Sal, der fører samme Navn ved den store Opera i Paris, men nydelig og smagfuld; rundt om staae fortreffelige Afstøbninger efter *Canovas* Dandserinder. Theatret fandt jeg godt belyst, næsten blændende; mellem de enkelte Loger vare indlagte Speile, foran hvilke brændte Lys i Lampetter. Man gav Bellinis nyeste Opera: *Norma*, i hvis Hovedrolle *Ronzi-Debigni*, Neapels første Sangerinde, optraadte. Fordunklet af *Malibran-Garzia* i Neapel var hun reist til Rom og høstede det mest glimrende Bifald. Efter Stykket fremkaldtes hun 8 Gange, Blomster og Digte flagrede for hendes Fødder, til Gjengjæld sendte hun med Fingrene Kys til Parterret og alle Logerne. Opera og Ballet vexlede her om Aftenen paa samme Maade som i *Milano*. – De tre staaende Operaer, man gav hele Carnevalstiden, vare den ovennævnte: *Norma*, *Anna Bolena* og *Mercadantes I Normanni in Parigi*. Alles Yndlingsstykke var og blev *Norma*.

IV

Neapel er selv et stort Theater, dets Omgivelse en Decoration, saa skjøn Phantasien kan tænke sig den: det uendelige blaae Hav, det brændende Vesuv og en Himmel, der synes engang saa høi, som vor i Norden. Enhver Plads, enhver Gade frembyder dramatiske Scener, Alt er Liv, Sang og Jubel: det er som hele Byen spillede Comedie. Neapolitanerne elske ogsaa lidenskabeligt Theatrene; de findes rundt om, i alle mulige Former og Skikkelser, lige fra hvad en Dansk vilde kalde *Mester Jakels* og til Italienernes *San Carlo*.

Intet kan være lystigere end disse smaa Fjellebodstheatre. Tæt ved Havnen laae et saadant. Man gav et Stykke i to Acter, første Act spilledes gratis udenfor, for den anden, og hvad man forsikkrede os, den bedste maatte man betale to Gran, omtrent to Skilling dansk, og man kom ind i Huset. – Jeg var her engang, for at see et Stykke, hvori »*barbari di Danimarca*« overfaldt en italiensk Prindsesse. – Alt var i sin Art kosteligt, Tilskuerbænkene opfyldte med

Børn, Barnepiger og Matroser; en Aquavitkræmmer sad med sine store fyldte Kurve imellem dem. To Musikanter spillede af alle Kræfter Melodien til Malkolms Cavatine i Pigen ved Søen: »Bespændt af Længsel.« Over Tæppet læstes »*Castigat ridendo mores.*« Anden Act af Stykket begyndte, Prindsessen blev beleiret, Alt var Skræk og Forvirring; tilsidst viiste hun sig paa Muren med to af sine Damer, de barbariske Prindser rykkede frem, og hun med hele Hoffet skjulte sig under en stor Potte, som nu stod deroppe paa Volden; Fjenden slog og skjød paa den, saa Stykkerne fløi til alle Sider, Prindsessen styrtede ned, Trædukkerne stødte Hovederne mod hverandre; nu bleve Børnene, som saae derpaa, forskrækkede, de skreeg høit, Musikanterne spillede i vildt, hurtigt Tempo: »bespændt af Længsel,« thi hele Stykket gik paa den Melodie, kun i forskjelligt Tempo, Karlen med Aquavitflaskerne opraabte sine Varer, og Marionetspillerens Signora, der mærkede at Stykket endte, begyndte med eet at blæse i Trompet ved den aabne Dør, for at kalde nye Tilskuere til næste Forestilling.

Teatro Fenise er temmeligt besøgt; her gives Operaer og dagligt to Gange den samme. Første Forestilling begynder, efter italiensk Timeregning Klokken 22, anden Forestilling Klokken 2 paa Natten. (Gaaer Solen ned Klokken 5, da er »22« Klokken 4 om Eftermiddagen, og »2 paa Natten« Klokken 8 om Aftenen). Det var noget daarligt Stads det Hele! Jeg saae *la Cenerentola* (Cendrillon) af Rossini; Stemmerne vare alle middelmaadige og ikke en Eneste havde Begreb om Spil. Hofpersonalet bestod af fire Chorister, og Prindsen havde ingen andre Damer at vælge imellem end netop Baronens tre Døttre, de vare de eneste man saae paa det store Bal.

Af mindre, men ypperlige Theatre maa nævnes to: *Teatro fiorentini*, hvor man kun gav Skuespil, – jeg saae *una fallo* (Scribes: et Feiltrin) – og *Teatro carline*, hvor Stykkerne gives i neapolitansk Dialect. Her var en ganske ypperlig Skuespillerinde, hvis Navn jeg desværre har glemt, almindeligviis kaldtes hun kun *la romana*, da hun var født i Rom. Rigtignok var hun saa stor og svær, som jeg endnu aldrig har seet nogen Dame paa Scenen, men det glemte man ganske ved hendes mesterlige Spil; hver Rolle gav hun med en Originalitet, en komisk Kraft hvortil jeg ikke har seet Mage. –

Udenfor alle de mindre Theatre vare Væggene bedækkede med store Malerier, der fremstillede Hovedpersonerne i de Operaer eller Skuespil, man gav i Ugen. Her saae man *Søvnghængersken* spadsere ud over Møllehjulet, hist *Emmy* (i *Kenilworth*) styrtede ned igjennem Falddøren.

De to kongelige Theatre ere *Theatro il Fundi* og *San Carlo*. Paa begge disse synge skifteviis de samme Sangere og Sangerinder, mellem hvilke tælles den berømte Bassist *Lablache* og Sangerinden *Ronzi-Debigni*. *Il Fundi* seer gammelt og ubetydeligt ud, har kun fire Etager og staaer i Decorationer og Dragter meget under det Kjøbenhavnske; jeg saae just en Opera jeg kjendte fra Danmark, *Zampa* af Herold, og kunde altsaa bedst gjøre Sammenligning. Vi give den med langt mere Pragt. At der tales i Stykket, og ikke Alt er Recitativ mishagede alle Italienerne; de fandt det unaturligt at man afbrød Musiken og begyndte at tale som var det et andet Skuespil; under en uhyre Hysen syntes det hele Stykke at ville døe hen.

San Carlo er særdeles pragtfuldt og stort; sex Etager Loger og et særdeles smagfuldt Forhæng. De rigtklædte Neapolitanerinder, de mange smukke Uniformer rundt omkring mig gjorde, at jeg her syntes mig midt i Paris og ikke i en italiensk By. Jeg var her første Gang den 23de Februar 1834, for i Bellinis Opera *Norma* at høre den verdensberømte Madame *Malibran*.

V

For Øieblikket gjælder Malibran for Europas første Sangerinde. Man fortalte mig, at hun gav sin Mand en Pension og at han levede adskilt fra hende i Paris; dog er dette Arrangement ikke saa forunderligt, som det i første Øieblik kan synes os; man maa erindre, at hun som Barn blev næsten tyrannisk behandlet af Faderen, der imidlertid gjorde Alt for at udvikle hendes Stemme og Talent. En ung riig Kjøbmand fra Amerika forelskede sig i hende, og da hun ikke syntes om ham, købte han hende formeligt af Faderen. Hun blev hans Kone, hvad der slet ikke behagede hans rige Familie. Deres Handelshuus fallerede, Trang nødte hende da til at optræde paa Theatret, hvor hendes Navn og Hæder snart grundfæstedes. Selv fik hun nu Formue, og af denne faaer Manden aarlig sin bestemte Sum. For hver Aften hun sang i Neapel havde hun 4000 Ducati; hun var engageret til tolv Forestillinger og desuden i Vinteren indbudet til *Bologna, Venedig, Genua, Wien, Paris og London*. – En ung Fløitespiller følger hende som Secretair, og man roste meget hans Omhu for hendes Pengesager, da hun selv ikke synderligt beskæftigede sig dermed. Han tillader hende ikke, hvad ellers let kunde skee, at bortødsle de store Summer, hun erhverver, og han har købt et Gods for hende i Nærheden af *Brüssel*. Naar hun eier en Million Francs vil hun trække sig tilbage. Det er hvad man i Neapel fortalte mig om hende. – Alle vare begeistrede for hendes forunderlig skønne Stemme og dybt tænkte Spil. Jeg hørte hende, som sagt, første Gang i Operaen *Norma*. Sligt et Omfang og Udtryk har jeg aldrig før havt Begreb om. Det var et Hjerte, som opløste sig i Toner. – Efter Forestillingen blev hun syv Gange fremkaldt, noget der for os synes forbausende, men ikke for hende; i Milano er hun senere fremkaldt atten Gange paa een Aften, man har trukket hendes Vogn gennem Gaderne og bekjendt er den, kun nogle faa Maaneder gamle Anecdote, at hun i en af de mindre italienske Byer blev, medens der skiftedes Heste for hendes Vogn, opfordret af Mængden, som stormede sammen, til at synge en Arie midt paa Gaden; hun opfyldte deres Forlangende og belønnedes derfor med det mest entusiastiske »Brava!« –

Jeg hørte hende endnu engang i Operaen *Norma* desuden i Barberen i Sevilla og Buffaen: *la prouva d'un opera seria*. Hun viiste i disse høist forskjellige Roller den tænkende Kunstnerinde; yndige Momenter, fulde af Skjælmerie havde hun som Rosine og i *la prouva d'un opera seria* et Lune, en Overgivenhed kunde det kaldes, som henrev Alle; dog behagede hun mig mest i det tragiske. Den uendelige Følelse, det Udtryk og Spil, hvormed hun fremstillede *Norma*, staaer uforglemmeligt i min Sjæl, uforglemmeligt, som Italiens Skjønhed og Kunstskatte.

Da jeg paa Hjemreisen kom til *Boulogna*, var hele Byen i Bevægelse og næsten alle Vertshuse opfyldte; rundt om fra Landet vare de Fornemme strømmede hertil, sagde man mig. Jeg spurgte hvad der skulde skee, hvad det var, der forsamlede saa Mange? »Malibran, den guddommelige Malibran er her!« raabte de. Hun vilde synge to Gange i *Norma* og i *la sonambula*. Det var umuligt at faae Billet, jeg maatte nøies med at have hørt hende i Neapel. Inden jeg forlader Madame *Malibran* maa jeg berøre en Mærkelighed, der maaskee staaer i en gaadefuld Forbindelse med hendes Liv. Midt under den mest stormende Applaus hørtes nemlig bestandig i Theatrene *en eneste Pibe*, hvis hvislende Lyd hverken lod sig dæmpe af hendes henrivende Sang eller af den Begeistring, hvormed Publicum paaskjønnede hendes sjeldne Talent.

VI

Den italienske Musik synes ikke ret at ville gjøre Lykke i Danmark. Den har mange Modstandere; men Grunden hertil ligger vist mest i den Omstændighed at vi have kun et eneste Theater, af hvis Personale man næsten fordrer overmenneskelige Kræfter; de samme Personer, der spille i Tragoedien, maae Aftenen efter optræde i Lystspil, Vaudeville eller Opera, og vi give tydsk, fransk og italiensk Musik, hvor Characteren i hver dog er saa saare forskjellig. De smukke Recitativer blive gjorte til Dialog, hvorved det musikalske Legeme sønderlemmes; Alt i Operaen bør være Musik, da bliver Sangen naturlig, det Hele faaer Eenhed. – En anden Grund hvorfor saa Mange bekjæmpe strengt de italienske, let henflagrende Melodier troer jeg ogsaa kan findes deri, at vi have saa mange Musik-Dilettanter, hvoraf største Delen ogsaa componere; det er dem lettere at sammensætte Harmonier end Melodier, altsaa kæmpe de for at man skal troe, at jo kunstigere en Musik er, jo mindre den tiltaler os, der ikke ere indviede i Generalbassens Mysterier, desto fortræffeligere er den. At de have en stor Deel Eftersnakkere er naturligt; meer end Halvdelen af Publicum gaaer altid efter Authoriteter og Blade. –

Mange sige at der ingen Character er i den italienske Musik, – men hvor urimeligt er ikke dette? – Hvo som har været i Italien, føler hele Sydens varme Luftning flagre hen i disse bløde Melodier. – Det forekommer mig just interessant at beskue i et Tonelegeme Nationens Character, at see, om jeg saa maa sige, Farven af den, saaledes som den aabenbarer sig gjennem *Bellini*, *Auber*, *Weber* og *Weyse*; de fire, som efter min, maaskee feilagtige Anskuelse, for Øieblikket mest udtale det Nationale hos det Folk, de tilhøre.

Saa vidt jeg veed, kjende vi af *Bellini* paa vort Theater kun Operaen *la straniera*. Den har et ret smukt Sujet og en deilig Musik, dog har Meningerne herom hos os været meget deelte. Næsten tør jeg troe, at Capuletti og Montecchi af samme Componist mere vilde have tiltalt Mængden. Sujettet er *Romeo og Julies* Historie. I Italien har ingen Musik grebet mig saa meget som den i *Norma*; Folket var ogsaa som gennemtrængt af disse Melodier, overalt tonede de, som tidligere her hjemme Sange af *Jægerbruden* og *den Stumme*. – *Norma* er som *la straniera*, en lyrisk Tragedie i to Acter, hvis Indhold er kortelig dette. Den romerske Proconsul *Sever* er sendt til Gallien, for at holde denne Provinds i Lydighed. Han har forelsket sig i Druidernes Præstinde *Norma*, der viser ham Gjenkjærlighed, men snart forlader han hende, forelsker sig i *Adalgisa*, en yngre Præstinde, Normas Veninde. – Her begynder Stykket. – *Adalgisa*, der er uvidende om hvilket Forhold der har været mellem *Sever* og *Norma*, betroer sig just til denne og beder hende om Hjælp ved sin Flugt. *Norma* lover at understøtte hende, men spørger om Elskerens Navn og nu fører *Adalgisa* *Sever* frem for hende. Hævn og Vrede opfylder *Norma*; i første Øieblik vil hun dræbe sine Børn, de kalde jo *Sever* deres Fader! imidlertid seirer Moderfølelsen, hun giver Børnene til *Adalgisa*, for at de kunne sendes til den romerske Leir. *Adalgisa* vil føre *Sever* tilbage i hendes Arme, men det mislykkes. I Fortvivlelse og Raserie beslutter *Norma* hans og *Adalgisas* Død, hun raaber Folket til Kamp og Seiren følger. *Sever* bringes som Fange til hende, hemmeligt opfordrer hun ham til at opgive *Adalgisa* han vil ikke, og begges Død er vis: de have begge besmittet Templet. En af Præstinderne har han staaet i Kjærlighedsforbindelse med, siger hun, men i det hun skal nævne Præstindens Navn, seirer hendes bedre Følelse og hun siger

»Forbrydersken er – Norma!« Sine Børn anbefaler hun sin gamle Fader, der kaster Dødens sorte Slør over hende. Adalgisa er frelst. –